

AMEA

Filoologiya və Sənətnəşirlik, 2020, № 1

Səhifə: 92-96

ISSN: 2663-4368

UOT: 821.512.162(091)

Rüxsarə Məmmədova*

ƏBU ABDULLAH MİQDAD ƏS-SÜYURİ ƏL-HİLLİNİN ELMİ İRSİ VƏ "KƏNZÜL-İRFAN" ƏSƏRİ

Xülasə

Məqalə məşhur fiqh alimi Fazil Miqdad və onun "Kənzül-İrfan" əsəri haqqındadır. Fazil Miqdad XV əsr fəqihləridir. Alim islam elmlərinə dair əsərlər yazmış və şöhrət qazanmışdır.

"Kənzül-İrfan" alimin yaradıcılığında mühüm yer tutur. Bu əsər Qurani-Kərimin fiqhi təfsirinə aid olub zamanında dars vəsaiti kimi mədrəsələrdə tədris edilmişdir. Əsərin AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda 5 nüsxəsi mövcuddur. "Kənzül-İrfan" fiqh elminin öyrənilməsində böyük əhəmiyyət kəsb edir. Müəllifin əsərlərinin bir çoxu hələ nəşr olunmayıb və dünyanın bir çox kitabxanalarında əlyazma şəklində mühafizə edilməkdədir.

Açar sözlər: təfsir, çıxam, fiqh, əsər, Qurani-Kərim, qəna

Giriş. Fazil Miqdad Süyuri XV əsr fəqihləridir. Atası Abdullah bin Məhəmməd, babası Məhəmməd bin Hüseyin və künyəsi Əbu Abdullahdır. O, Hillə adlanan bölgənin kəndlərindən birində anadan olmuş və əslən İraqda yaşayan Bəni Əsəd qəbiləsinə mənsub idi.

Kiçik yaşlarından Quran və islami elmlərə maraq göstərmiş Əbu Abdullah Miqdad Əs-Süyuri əl-Hillinin ilk müəllimi atası Abdullah bin Məhəmməd olmuşdur. Daha sonra elm və mədəniyyət mərkəzi olan Nəcəfə gedərək fiqh, üsul, kəlam elmlərinə yiyələnmiş və ömrünün sonunadək orada yaşamışdır. O, Şərqin ən məşhur mədrəsələrindən biri olan "Səlimiyə"ni tikdirmiş və uzun müddət oranın sahibi olaraq təlim-tərbiyə işləri ilə məşğul olmuşdur. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, alim olanda alicanab, əsil-nəcəbətli bir şəxs olmuşdur. Təqribən 80 il ömür sürən Əbu Abdullah Miqdad Əs-Süyuri əl-Hilli 826/1423-cü il Cəmədiəl-axır ayının 26-sında rəhmətə getmiş, Nəcəf qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur [1, s. 187].

Fazil Miqdad islam elmlərinə dair əsərlər yazmış və əsərləri ona şöhrət gətirmişdir. Onun qiymətli əsərləri islam hüququ (fiqh), Quran, hədis, qrammatika sahəsində alimlərin və fəqihlərin istifadə etdiyi ən vacib və qiymətli mənbələrdən biri idi [2, 1^b]. Bu səbəbdən mədrə-

sələrdə dərslik kimi istifadə edilirdi.

Əllamə Məclisi yazır: "Fazil Miqdadın "Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran" və "İrşad əl-Talibin ilə Nəhc əl-Müstərşidin" adlı iki əsəri onun "Bihar əl-Ənvar"ın yazılmasında əsas mənbələrdən biri olmuşdur. Kəlam elmində, xüsusilə, imamət bəhsində çox yararlıdır" [3, s. 169].

Şeyx Hürri Amili isə Fazil Miqdadın "İrşad əl-Talibin" əsərinin onun "İsbat əl-Hüdəh" in yazılmasında əsas qaynaqlardan biri olduğunu etiraf etmişdir [4, s. 25].

"Rövzət əl-Cənnat" in sahibi Mirzə Məhəmməd Baqir əl-Xansari Fazil Miqdadın "əl-Ləvami" əl-İlahiyyə" əsəri haqqında yazır: "Bu kitab kəlam elmi sahəsində ən mötəbər kitablardandır. Xüsusən, xarici nizam və daxili güc sahəsində. Onun "ət-Tənqih əl-Rai" kitabı da fiqh sahəsində yazılan, o cümlədən, şəri hökmlərin öyrənilməsində ən yaxşı mənbələrdəndir" [5, s. 172].

Fazil Miqdadın əsərlərinin çoxu hələ nəşr olunmayıb və əlyazma şəklində dünyanın böyük kitabxanalarında mühafizə olunur [1, s. 188]. Bunlardan "Ədəb əl-Hacc", "əl-Ərbounə Hədisən", "əl-Əhiyyətu əs-Sələsun", "İrşad əl-Talibin ilə Nəhc əl-Müstərşidin", "əl-İtimad fi Şərhi Risələ Vacib əl-İtiqad", "əl-Ənvar əl-

Cəlahiyyə fi Şərhi əl-Fusul ən-Nasiriyyə", "Kənzül-İrfan fi Fiqhil-Quran", "əl-Ləvami əl-İlahiyyə fil-Məbahisil-Kəlamiyə" və s. qeyd etmək olar.

Fəqihlər və digər din alimləri, mütəfəkkirlər onun bu gün üçün də müasir səslənən fikirlərini nəzərə alırlar. Fazil Miqdad kəlam elmi sahəsində çoxlu araşdırmalar aparmış, bu elmin rüknlərinin çətin və həssas mövzu olmasına baxmayaraq, düzgün yol seçməkdə məhərrətli ustad kimi yol göstərmişdir. Alim, özünün "Əl-Ənvar əl-Cəlahiyyə" əsərinin əvvəlində yazır: "O yerlə ki, kəlam elmi digər elmlərlə müqayisədə dəyərlidir, onun istər xüsusi məsələlərdə araşdırmaları, istərsə də kəlam elmləri sahəsində araşdırmaları təqdirəlayiqdir" [6, s. 153].

Həmçinin Fazil əl-Miqdad "Nəzd əl-Qəvaid" adlı fiqh kitabının girişində kəlam elmini Allahın böyük hədiyyələrindən biri kimi görürək deyir: "Allah mənə "əl-Ləvami əl-İlahiyyə"ni yazmağı nəsihət etdi, lazım bildim ki, onun ardınca Allahın neməti olan hüquq və fəlsəfəyə dair kitab yazım" [7, s. 4].

Əbu Abdullah Miqdad Əs-Süyuri əl-Hillinin əsərləri barəsində yazılanlardan:

1. "ən-Nafi yaum əl-Haşr": Əllamə Hillinin (1928/1325) "Bab əl-Hadiyə əşarə" əsərinə yazdığı şərhdir. Əllamə Hillinin bu əsərinə çoxlu sayda şərhlər yazılmışdır. Fazil Miqdadın şərhli digərələrindən kəskin surətdə seçilir və tədqiqatçıların daha çox diqqətini cəlb edir [3, s. 167], dəfələrlə tərcümə və nəşr edilmişdir. Ən məşhur "əl-Came fi tərçümə an-Nafi" əsəridir ki, Məhəmməd Əli Şəhrastani (1344) tərəfindən fars dilinə tərcümə edilmişdir. Həmçinin bu əsər 1928-ci ildə Londonda ingilis dilinə tərcümə edilərək nəşr olunmuşdur.

2. "əl-Ənvar əl-Cəlahiyyə fi Şərhi əl-Fusul ən-Nasiriyyə": Bu, "Füzulə-Nasiriyyə" əsərinə yazılmış şərhdir. Əqid mövzusunə aid olan bu əsər Xacə Nəsrəddin Tusinin farsca əsərinin şərhidir. Bu kitabı Fazil Miqdadın ana babası Rükəddin Cürəni Astarabadi fars dilindən ərəbcəyə çevirmiş, Fazil Miqdad isə onu şərh etmişdir [3, s. 162].

3. "İrşad əl-Talibin ilə Nəhc əl-Müstərşidin": Əllamə Hillinin "Nəhc əl-Müstərşidin"

əsərinə yazmış olduğu şərhdir. Kəlamə aid bu əsər 729/1328-ci ildə yazılmışdır. Şeyx Hürri Amilinin yazmış olduğu "İsbat əl-Hüdə" əsərinin əsas mənbələrindəndir [3, s. 169]. Bu şərh haqqında Əllamə Məclisi özünün "Bihar əl-Ənvar" kitabında qeyd etmişdir.

Ayatullah Mərəşi Nəcəfi "Məsəlik əl-Əfham" kitabının müqəddiməsində: "Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran" kitabı onlarla Aştülçhəkm mövzusunda yazılan kitablar arasında ən yaxşıdır [8].

Əbu Abdullah Miqdad Əs-Süyuri əl-Hilli "Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran" əsərinin müqəddiməsində yazır: "Qurani-Kərim tükənməz bir sirli dənizdir. Hidayət tapmaq istəyən şəxs ona üz tutur və onun sayə-hesabə gəlməyən gizli və aşkar mənalardan bəhrələnər. Bu ayələr parlaq və gözqamaşdıran incitək möhtərəm şəxslərin diqqətini özünə cəlb edərək, sonsuz bir xəzinə olduğunu bəllə edir. İnsanlar bu müdriklik qarşısında heyrətlənməyə bilməzlər və onlar bunu da dərk edərlər ki, bu sirli sözləri yalnız ariflər (İrfan əhli) kaşf edə bilər. Bu səbəbdən də kitabı "Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran", yəni "Quran fiqhində İrfan xəzinəsi" adlandıraraq onu şöbələr ayırdım. Və mon onu yazarıca yalnız Allahə təvəkkül edərk, yalnız ondan müvəffəqiyyət istəmişəm" [2, 1^b].

Uca Allah Qurani-Kərimdə İslamı qəbul edən hər bir müsəlmanda olması vacib olan etiqad, ibadət və əxlaqdan bəhs etdiyi kimi, onların həyatlarını nizamlayan hökmləri (əhkam) da təqribən minə yaxın ayə ilə açıqlayıb. Səhabələr özlərinə görə Quranı qavrayırdılar. Ancaq başqa məsələlərdə olduğu kimi, fiqhi məsələlərdə də onlara müşkil olan bəzi ayələri daha yaxşı başa düşmək üçün Hz.Peyğəmbərə (s.ə.s.) müraciət edərdilər. Hz.Peyğəmbər (s.ə.s.) də onlara həmin ayələri izah edirdi. Bununla da fiqhi təfsirin ilk addımı Hz.Peyğəmborin (s.ə.s.) dövründə atıldı. Ancaq sonralar fiqhi məzhəblərin ortaya çıxması ilə bərabər, fiqhi təfsir hərəkatı da başladı. Müqatil b. Süleymanın fiqhi təfsir sahəsində üstünlük qazanması haqda zəngin ədəbiyyat mövcuddur [9, s. 110].

Fazil Miqdadın dediyinə görə, fiqh üsulunda 500 ayədən artıq ayə var ki, onlar təkrar olunaraq bir-birinə qarışmışdır. Biz isə kəmiyyə-

* Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu. E-mail: mrukhsara@mail.ru

yəti deyil, keyfiyyəti əsas tutaraq kitabımıza nəzər salan şəxs üçün heç bir zənn, güman yeri qoymamış, ayələrin izahında təkrara yol verməmiş [2, 1^b]. Zərəkəşinin dediyinə görə, Qazalı ilə Fəxrəddin Razi Qurandakı əhkam ayələrinin sayını 500 olaraq qeyd etmişlər. Bu sayın 800-dən artıq olduğunu qeyd edənlərlə yanaşı, 200-dən az olduğunu iddia edənlər də vardır. Hər halda, bu 200 aya içərisində əhkamın olduğunu dəqiq iddia etmək mümkündür. Çünki (qissə, əmsal və başqa xüsusları əhatə edən) başqa ayələrdən də dolay yolla da olsa, hökm çıxarmaq mümkündür. Bu baxımdan tədqiq ediləndə əhkam ayələrinin ikiyə ayırmaq mümkündür.

1. İçərisində əhkam olan açıq-aydın söylənilmiş ayələr (əl-Bəqərə, ən-Nisa, əl-Maida, əl-Ənam surələrində bu növ ayələr çoxdur);

2. Əslində bir hökm ifadə etməyən, ancaq mənə baxımdan hökm çıxarıla bilən ayələr.

Bunlar da başqa bir ayəyə mürciət etməyə ehtiyac olmadan hökm çıxarıla bilən və ancaq başqa bir və ya bir neçə sitatın köməyi ilə hökm çıxarıla bilən olmaq üzrə ikiyə ayrılır. Əhkam ayələri ayrıca əhatə etdikləri hökmlər baxımından ibadət, müamili və əqdlər qrupuna ayrılı bilirlər. Bu qrupların hər birində yer alan ayələrin sayı qəti surətdə bilinməklə bərabər, son zamanlarda gündəmdə olan bir bölgüyə görə, bunların: 140-ı ibadətlərə, 70-i ailə hüququna, 70-i mədəni hüquqa, 30-u cəza hüququna, 13 və ya 20-si mühakimə üsuluna, 22-si hər və sülh hüququna, 10-u da maliyyə və iqtisadi məsələlərə aiddir [10, s.522].

Apardığımız araşdırmalar zamanı məlum olmuşdur ki, "Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran" müqəddimə və kitablardan (şöbələrdən) ibarətdir. Burada ehtimallarımla olacağına nəzər alan müəllif oxucuya qaranlıq ola biləcək və ya ehtimal yaradacaq hər bir söz və fikrə aydınlıq gətirib. Əsərin AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun xəzinəsində saxlanılan əlyazma nüsxələrinin tədqiqi "Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran" əsərinin fiqhi təfsir sistemi haqqındakı təsəvvürümüzü dəqiqləşdirməkdə mühüm rol oynadığını göstərir. Əsərin Əlyazmalar İnstitutunun xəzinəsində mühafizə olunan beş əlyazma nüsxəsindən müqayisəli şəkildə isti-

fada edilmiş, bəzən ayrı-ayrı oxunmayan və ya qəlin oxunan söz və ifadələrin dəqiqləşdirilməsi üçün bütün nüsxələrdən istifadə edilmişdir. Bunlardan ən mötəbər nüsxəni müəyyənələndirmək üçün əlyazmaların tamlığı və qədimliyi nəzərə alınmışdır. Öz qədimliyi, tamlığı və nəfisliyi baxımından diqqət cəlb edən C-654/9607 şifrlə əlyazma daha üstün olduğu üçün tədqiqatlarda əsas mənbə olmuşdur.

"Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran" bir çox klassik əsərlərdə olduğu kimi, "kitab" və "bab" sistemində görə tərtib olunmuşdur. Öncə əsərin ümumi başlıqları təqdim olunmuş və bu başlıqlar "kitab" adı ilə verilmişdir. Daha sonra əsas kitabların başlıqlarında mövzunun təməl prinsipləri izah olunmuşdur. Bunun ardınca müəllif mövzunun ətrafı təhlili üçün əsas mövzunu "bab"lara bölmüşdür [11, s.44].

1. كِتَابُ الطَّهَارَةِ Təharət kitabı (2b-11a). Kitab 12 bəddən ibarətdir.

2. كِتَابُ الصَّلَاةِ Namaz kitabı (11b-40a). Kitab 60 bəddən ibarətdir [11, s.35].

3. كِتَابُ الصَّوْمِ Oruc kitabı (40b-44a). Kitab 5 bəddən ibarətdir.

4. كِتَابُ الزَّكَاةِ Zəkət kitabı (44b-52a).. Kitab 17 bəddən ibarətdir [12, s.224].

5. كِتَابُ الْحَمْسِ Xüms kitabı (52b-54a). Bu kitab da üç bəddən ibarətdir və üçüncü bəddə xümsün istifadə yerləri qeyd olunmuşdur [12, s.211].

6. كِتَابُ الْحَجِّ Həcc kitabı (54b-69a). 3 bəddən və hər bab 3 qismdən ibarətdir.

7. كِتَابُ الْجِهَادِ Cihad kitabı (69b-83a). Kitab 2 bəddən ibarətdir.

8. كِتَابُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ Yaxşılıqlara davət və pisliklərdən çəkəndirmə (83a-84b). Bu kitab 3 bəddən ibarətdir.

9. كِتَابُ كَسْبِ (qazanc) kitabı (84b-111b). 5 kitabdən ibarətdir.

10. كِتَابُ النِّكَاحِ Nikah kitabı (111b-160a). Kitab 3 bəddən ibarətdir [5, s.48].

Əbu Abdullah Miqdad əs-Süyuri əl-Hilli "Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran" təfsirinin quruluş prinsipi və izlədiyi ümumi bir qayda vardır. Həmin prinsip aşağıdakı kimidir:

1. "Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran" əsəri fiqhi məsələlərə görə "kitab" (bablara) ayrılmışdır. Kitablarda mövzuların təfsirinə əsasla-

nır. Yəni, "Təharət kitabı" ilə başlayır. "Diyət kitabı" ilə sona çatır;

2. Fəzil Miqdad əsərinin hər kitabın və ya babın başlanğıcında adını, o cümlədən lüğəvi mənasını açıqlayır. Məsələn, Fəzil Miqdad "Təharət" kitabının əvvəlində buyurmuşdur: "Təharət lüğətdə "paklıq" mənasındadır. Şəriətə görə isə hədəsdən təmizlənməkdir";

3. Əhkam ilə bağlı olan ayələri Qurandakı sırasına görə fiqhi başlıqlar altında incələyib. Bu baxımdan əsar şəkli etibarilə fiqh kitabını xatırladır;

4. Adətən hər ayədən sonra onun izahını verir və ya dəlalat etdiyi mənalara izah edir;

5. Təfsir etdiyi ayədən sonra əgər varsa, eyni mövzuda başqa bir ayəni, ya da təfsir edilən ayəni izah edən başqa ayə və ya ayələri zikr edir;

6. Sözlərin və tərkiblərin şərhində Zəməxşərinin "Təfsirul-kaşşaf"ına istinad edib, həmçinin Tabərinin təfsir kitabına nəzər salmışdır. Bundan əlavə onların dediklərindən və təfəvvüzlərindən yararlanmışdır;

7. Ayədə açıqlanması lazım olan bir kəlmə varsa, o kəlməni şərh edir, daha sonra isə həmin şərhə iki misralı beytlə göstərir. Bundan başqa, qiraət, sərf, nahv və bələğətlə bağlı bir açıqlama lazım gələrsə, bu açıqlamanı da nəzərdən qaçırmır;

8. Ayənin səbəbi-nüzulunu varsa, ayədən dərhal sonra onunla bağlı hədis rəvayət edən rəvayətləri sadalayır;

9. Əgər ayədə nasx varsa, əvvəlcə bu xüsusdakı fikirləri (görüyləri) zikr edir, ardınca öz (fikrini) istəyini söyləyir;

10. Ayədən sonra mövzu ilə bağlı hədisləri ardıcılıqla sadalayır;

11. Bundan sonra bəzi yerlərdə mövzu ilə bağlı ixtilaf məsələlərə toxunulur. وقد اختلف.... başlanğından istifadə edərkən ayə ilə bağlı olaraq əsəb, təbein, ətbait-təbeindən gələn görüşləri zikr edir;

12. Daha sonra ۱۱۱ deyərək irəli sürülən bu görüşlər içində öz şəxsi görüşünü dəlilləri ilə birlikdə izah edir və ya sələfdən, yəni özündən əvvəl yaşamış alimlərdən gələn bu görüşlər arasında bir ixtilaf olmadığını qeyd edərkən onların ortaq məxrəcə gəldiyini qeyd edir;

13. Zikr etdiyi ayənin izahında məzhəblər arasında ixtilaf varsa, "bu xüsusda ixtilaf etmişdir" başlığı altında, özəcə şia məzhəbinin, sonra isə digər məzhəblərin görüşlərini qeyd edir;

14. Daha sonra haqlı bildiyi görüşü müdafiə edir. Bunun üçün "Sünnət cəhətindən isə..." başlığı altında nəqli dəlillərini, "Əqli cəhətdən isə..." başlığı altında nəzəri dəlillərini qeyd etmişdir;

15. Əbu Abdullah Miqdad əs-Süyuri əl-Hilli "Ayədə buna da işarə vardır ki," və ya "Bu ayə bir çox mənalara ehtiva etməkdədir. Bunlardan birisi də..." kimi başlıqlar altında ayənin əhatə etdiyi hökmləri və ya dəlalat etdiyi mənalara zikr edir. Buradan isə onun bir ayədən bir çox hökm və müxtəlif məna çıxardığı görünür. Bu hökm və mənalara sayca çox, ilk anda ağla gəlməyəcək qədər dərindir. Müəllif burada inco və qıvrıq zakasını və müctəhidlik xüsusiyyətini ortaya qoyur;

16. "Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran" ayətül-əhkam təfsiri olmaq yanaşı, iki xüsusiyyəti vardır: Onlardan biri odur ki, tədqiqat zamanı əhli sünnə fiqh alimləri də bu kitabı mürciət etmişlər. Digəri isə budur ki, müəllif bu kitabda hər iki təfsir məktəbinə: şia və əhli-sünnə görüşlərinə mürciət etmişdir.

Nəticə. Əbu Abdullik Miqdad əs-Süyuri əl-Hilli elm mərkəzi olan Bağdadda yaşamış və həyatı boyunca elmi araşdırmalar üçün həm özünün açdığı mədrəsədə, həm də digər elmi mərkəzlərdə ustadlarla görüşmüş, elmi mübadilələr etmişdir. Alimin əsərləri müasirləri və sonrakı dövr müəllifləri tərəfindən yüksək dəyərləndirilmişdir. "Kənzül-İrfan fi fiqhil-Quran" əsəri də həmin əsərlərdən biridir. Qurandan fiqhi təfsirinə həsr olunmuş bu əsəri yazarkən alim qaynaq kimi təfsir, hədis, fiqh və tarix elmlərinə dair əsərlərdən istifadə etmişdir. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, alimin bu əsərinin digər fiqhi təfsirlərdən fərqləndirən və üstün cəhəti ondan ibarətdir ki, əsar həm şəriət baxımından, həm də dillik nöqtəyi-nəzərindən mükəmməl bir şəkildə işlənmişdir. Belə ki, o, müəyyən terminləri gərgin edərkən onların mənasını daha dəqiq göstərmək üçün sözlərin lüğəvi mənasını da göstərmişdir. Həmin açıqla-

malar bu kimi ifadələrdən sonra öz əksini tapmışdır: “و في لغة العرب” “ərəblərin dilində” və ya “و العرب يقول” “ərəblər deyir” və s. Həmin ifadələrdən sonra alim bu terminləri açıqlamaq üçün Əli bin Həməz əl-Kisai, Yəhya bin Ziyad əl-Fərra kimi dilçi alimlərə istinad etmişdir.

Əbu Abdullah Miqdad əs-Süyuri əl-Hillinin “Kanzul-irfan fi fiqhil-Quran” əlyazmalarını matnşünaslıq, dilçilik və ilahiyyat baxımından tədqiqat üçün zəngin materialdır.

ƏDƏBİYYAT

1. İslam Ansiklopedisi. TDV. İstanbul, 1996, 38 cild.
2. أبو عبدالله مقاد السبوري الحلبي كنز العرفان في لغة القرآن (المقمة) C-654/9607 محمد باقر المجلسي بحار الأنوار 107 ص 169 من
3. أبو عبدالله مقاد السبوري الحلبي أو شاد الطالبين ص 25
4. الميرزا محمد باقر الخوانساري ووضا الجنات ج 7 ص 172
5. <https://books.rafed.net> > ...
6. www.ar.islamic-sources.com > download > B244.nazad-al-ghawaed.pdf
7. <https://www.andisheqom.com> > Article > View
8. Doğ.Dr. Muhsin Demirci. Tefsir Tarihi, İstanbul, 2003.
9. İslam Ansiklopedisi. TDV. İstanbul, 1996, 1 cild.
10. Mukatil b. Süleyman. Ahkam Ayetləri Tefsiri, İstanbul, 2005.
11. Seyid Əli Hüseyni Sistani. İzahlı şəriət məsələləri, Elm və təhsil, 2015.

ABU ABDULLAH MIKQAD AS-SUYURI AL-HILLI'S SCIENTIFIC HERITAGE AND HIS WORK “KANZUL-IRFAN”

Summary

The article is dedicated to one of the famous experts in Islamic law of the XV century Fazil Mikdad and his work “Kanzul-irfan”.

He wrote many works in which various theological problems were considered. Among these works “Kanzul-irfan” occupies a special place. There is the interpretation of the “Koran” from the point of view of Islamic law. For a long time this work was used as a teaching aid in schools. There are 5 copies of this work in the Institute of Manuscripts. “Kanzul-irfan” has a large role in the study of Islamic law. Most of his work has not yet been published and stored in manuscript form in many libraries of the world.

Key words: interpretation, verdict, fikh, work, Koran, law

НАУЧНОЕ НАСЛЕДИЕ АБУ АБДУЛЛАХ МИКДАДА АС-СУЙУРИ АЛ-ХИЛЛИ И ЕГО ТРУД «КАНЗУЛЬ-ИРФАН»

Резюме

Статья посвящена одному из известных знатоков исламского права XV века Фазилу Микдаду и его произведению «Канзуль-ирфан». Им написан ряд трудов, в которых рассматривались различные теологические проблемы. Среди этих произведений «Канзуль-ирфан» занимает особое место. Здесь даётся трактовка Корана с точки зрения исламского права. Долгое время этот труд использовался как учебное пособие в школах. В Институте Рукописей находится 5 экземпляров данного сочинения. «Канзуль-ирфан» играет большую роль в изучении исламского права. Большая часть его сочинений еще не опубликована и хранится в форме рукописей во многих библиотеках мира.

Ключевые слова: комментарий, вердикт, фикх, произведение, Коран, закон